

Friskolernes elever

Registerbaseret sammenligning af friskole- og folkeskoleelevers
sociale baggrund

April 2017



April 2017

Udarbejdet af

Analyse & Tal F.M.B.A
Nannasgade 28
2200 København N
www.ogtal.dk

Tali Mørch Pedersen
Malte Moll Wingender

For mere information kontakt:

Tali Mørch Pedersen
Tlf. 25 39 61 50
E-mail: Tali@ogtal.dk

Rapporten er udarbejdet for

Dansk Friskoleforening
Tlf. 62 61 30 13

Rapporten kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Indhold

Indledning	4
Hovedkonklusioner	4
Rapportens indhold og opbygning	5
Socioøkonomisk baggrund	6
Forældrenes indkomst	7
Forældrenes uddannelse	9
Forældrenes beskæftigelsesstatus	10
Geografi	13
Udsatte	15
Elevernes herkomst	17
Familietype	18
Opsamling	20
Appendix	21
Litteratur	23

Indledning

Der er en generel opfattelse af, at eleverne på de frie grundskoler er mere ressourcestærke end eleverne på folkeskolerne. Det understøttes blandt andet af undersøgelser, hvoraf den seneste blev foretaget af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) i 2016. Den viser, at forældre til elever på frie grundskoler har længere uddannelser og højere indkomst end forældre til folkeskoleelever.

De frie grundskoler er en fællesbetegnelse for privatskoler og friskoler. De to grundskoleformer deler samme lovgivning og har den samme kategori i Danmarks Statistiks registre. Dette er sandsynligvis en af grundene til, at der ikke tidligere er lavet registerbaserede undersøgelser af elevsammensætningen på de danske friskoler isoleret fra privatskolerne. Det betyder, at der på nuværende tidspunkt ikke findes systematisk viden om elevsammensætningen på de danske friskoler, og hvorvidt og hvordan den adskiller sig fra folkeskolerne.

Denne undersøgelse skal sikre, at udsagn om elever på friskolerne fremover kan baseres på nuanceret fakta, frem for fordomme og mavefølelser. Vi ser nærmere på, hvad der kendetegner elever på friskoler, og hvordan deres baggrund adskiller sig fra folkeskoleelevers - hvis den adskiller sig?

Undersøgelsen er bestilt af Dansk Friskoleforening og udført af analysebureauet Analyse & Tal.

Hovedkonklusioner

Den overordnede konklusion på undersøgelsen er, at elevsammensætningen på friskoler i dag ikke adskiller sig væsentligt fra elevsammensætningen på folkeskoler, når det gælder forældrenes indkomst, uddannelse, beskæftigelsesfrekvens, etnicitet og civilstatus. Tidligere har der været forskelle i forældrenes indkomst og uddannelsesniveau, men disse forskelle har udjævnet sig over årene. Den mest markante forskel mellem skoleformerne, der også er blevet forstærket fra 2008 til 2016, er en overrepræsentation af friskoleelever i landets allermindste byer.

Socioøkonomisk baggrund: Friskoleelever har tidligere adskilt sig fra folkeskoleelever ved, at en større andel kommer fra lavindkomstfamilier og en mindre andel fra højindkomstfamilier. Forskellen er dog minimeret over de sidste otte år, så de to grupper af forældre i dag ligner hinanden indkomstmæssigt. Desuden ses en udligning af indkomstforskellene fra 1. klasse til 8. klasse i samme år. I 8. klasse 2016 er der således ikke en systematisk forskel på forældregruppernes indkomstniveauer.

Forældre til friskoleelever har tidligere haft et højere uddannelsesniveau end forældre til folkeskoleelever. De to forældregrupper nærmer sig dog hinanden over tid, hvad angår uddannelsesniveau, så der i 1. klasse 2016 ikke er nævneværdig forskel på forældrenes uddannelsesbaggrund.

Også andelen af ikke-beskæftigede er lige stor blandt de to skoleformer. Samlet set udgør socioøkonomiske parametre således ikke et skel imellem de to elevpopulationer - i hvert fald når vi ser på de seneste år.

Geografi: Den geografiske fordeling af eleverne udgør den største forskel mellem folkeskoler og friskoler. Det må naturligvis ses i lyset af, hvor i landet friskolerne er placeret. I 2016 boede hver tredje friskoleelev i en af Danmarks mindste byer. For nogle år tilbage adskilte de to elevpopulationer sig også geografisk fra hinanden ved, at friskoleeleverne oftere end folkeskoleeleverne boede i Hovedstaden. Det er dog kun en ubetydelig overrepræsentation i dag. Elevernes fordeling afspejler en tendens til, at friskoler åbner i tyndtbefolkede områder i takt med, at folkeskolerne lukker eller samler sig i større byer.

Udsathed: Der er ingen forskel mellem friskoleelever og folkeskoleelever i andelen af udsatte, når man følger det mål for udsathed, som Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2016) anvender i en lignende undersøgelse. Der er en svag overvægt af udsatte i 1. klasse i 2008 blandt friskoleelever, men både stigning i klassetrin og årene frem til i dag udligner dette.

I herkomst og familietype, der sammen med indkomst, uddannelse og beskæftigelse udgør målet for udsathed, ses ingen store forskelle på folkeskole- og friskoleelever. Der er omkring 2 procentpoint flere efterkommere af indvandrere i friskolerne, og omkring 2 procentpoint færre indvandrere.

Rapportens indhold og opbygning

Rapporten er bygget op omkring tre overskrifter: Forældrenes socioøkonomiske fordeling, elevernes bopæl og elevernes grad af udsathed. Under hver del fremlægges resultaterne af undersøgelsen for henholdsvis 2008 og 2016. Vi præsenterer ikke resultaterne for årene imellem, da de ikke tilføjer ny viden til konklusionerne og derfor blot komplicerer læsbarheden.

Resultaterne præsenteres for henholdsvis 1.-klasseelever og 8.-klasseelever i de to udvalgte år. Derigennem er det muligt både at se på, hvordan elevsammensætningen har ændret sig over de sidste 8 år og samtidig se, hvorvidt der sker ændringer over elevernes skoleforløb. Når 1. og 8. klasse er udvalgt, skyldes det dels, at de to årgange afspejler en udvikling i skolerne elevpopulation, dels at de repræsenterer henholdsvis indskolingen og udskolingen på skolerne. Mange elever skifter skole ved overgangen til udskolingen, blandt andet fordi flere skoler stopper efter mellemtrinnet, og derfor kan skolerne 8. klasser potentielt adskille sig fra de tidligere klassetrin.

Det er værd at holde for øje, at elever der i 2008 går i 8. klasse begyndte deres skolegang allerede i år 2001. Det betyder, at når vi analyserer fænomener, der er meget påvirkede af den generelle udvikling i samfundet, som eksempelvis det generelle uddannelsesniveau, er 1.-klasseelever i 2016 de nyeste tal vi har adgang til, da de er de yngste elever i populationen. Derfor har rapporten et særlig fokus på eleverne i 1. klasse 2016.

Rapporten lægger sig, både i indhold og opbygning, tæt op ad AE's rapport "Næsten hver 3. akademikerbarn går i privatskole" (2016), hvor frie grundskoler samlet set sammenlignes med folkeskoler. Den adskiller dog afgørende fra AE's rapport ved udelukkende at se på elevsammensætningen i friskolerne og folkeskolerne.

I forhold til sammenligning af skoleformer, adskiller nærværende rapport sig dog ved, at vi præsenterer resultaterne som fordelinger inden for den enkelte skoleform. Der er meget stor forskel på størrelsen af elevpopulationerne i henholdsvis folkeskoler og friskoler (se tabel 1), så en sammenligning af fordelingerne inden for hhv. folkeskoler og friskoler giver det bedste indblik i forskelle og ligheder imellem de to populationer.

Tabel 1: Elevpopulationen (antal) fordelt på klassetrin, år og skoleform

	2008		2016	
	Folkeskole	Friskole	Folkeskole	Friskole
1. klasse	57755	3351	55025	4710
8. klasse	56679	3217	50689	4596

Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Om undersøgelsen

Undersøgelsen bygger på udtræk fra Danmarks Statistiks registre (elevregistret, institutionsregistret, befolkningsregistret, bygge- og boligregistret, fertilitetsregistret, uddannelsesregistret og indkomstregistret).

Der er lavet udtræk for årene 2007-2016, dog med undtagelse af indkomstregistret, der ved tidspunktet for dataudtrækket ikke var opgjort for 2016 og derfor kun har observationer frem til 2015. Det medfører, at hustandsindkomst, andelen ikke-beskæftigede og andelen der er udsat er opgjort for 2015. Populationen består af samtlige elever, der har gået i grundskole i mindst et år i perioden 2007-2016.

Friskoler er defineret som skoler, der er medlem af Dansk Friskoleforening. Da det ikke er muligt at identificere friskolerne ved brug af Danmarks Statistiks institutionsregister alene, har vi kombineret registret med en opgørelse fra Dansk Friskoleforening. Vi stiller gerne kodningen til rådighed for fremtidige statistiske analyser af grundskolerne, så alle har mulighed for at nuancere deres analyser tilstrækkeligt.

Analyserne er baseret på registerdata, hvilket betyder, at vi har oplysninger på samtlige elever med et gyldigt cpr-nummer. Da vi således ikke arbejder med en stikprøve, der kan medføre statistisk usikkerhed, tester vi ikke forskellene for statistisk signifikans. Derimod sammenligner vi de to skoleformers fordelinger og udvikling over tid.

Socioøkonomisk baggrund

Forældrenes indkomst

Analyserne viser, at friskoleeleverne i højere grad end folkeskoleeleverne kommer fra lavindkomstfamilier, og at der er tilsvarende færre forældre med de højeste indkomster. Det er dog en tendens, der delvist udlignes i årene mellem 2008 og 2016 og ved elevernes klassetrin, så der for 8. klasserne i 2016 ikke er forskel i indkomstniveauet mellem de to forældregrupper.

For at undersøge indkomstfordelingen i de forskellige skoleformer, er alle forældre til skoleelever delt op i 10 lige store grupper.¹ Det vil sige, at de 10 pct., der har den laveste indkomst er under 1. decil. Indkomsten er 'husstands-ækvivaleret', sådan at der tages højde for familier med henholdsvis én og to forældre.

Figur 1 viser, hvordan forældrene på henholdsvis friskoler og folkeskoler fordeler sig over de 10 indkomstgrupper (deciler), dvs. hvor stor en andel, der hører til de 10 pct. med lavest indkomst, 10 pct. med næstlavest indkomst og så fremdeles. Tilsammen summer søjlerne for hver skoleform således til 100 pct.

Figur 1: Folkeskole- og friskoleelever (procent) fordelt på forældrenes indkomst, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

¹ Alle forældre til børn i grundskolen indgår i opdelingen (dvs. forældre til elever i folkeskoler, privatskoler og friskoler), men figuren viser forældre til elever i folkeskoler og friskolers husstandsindkomst.

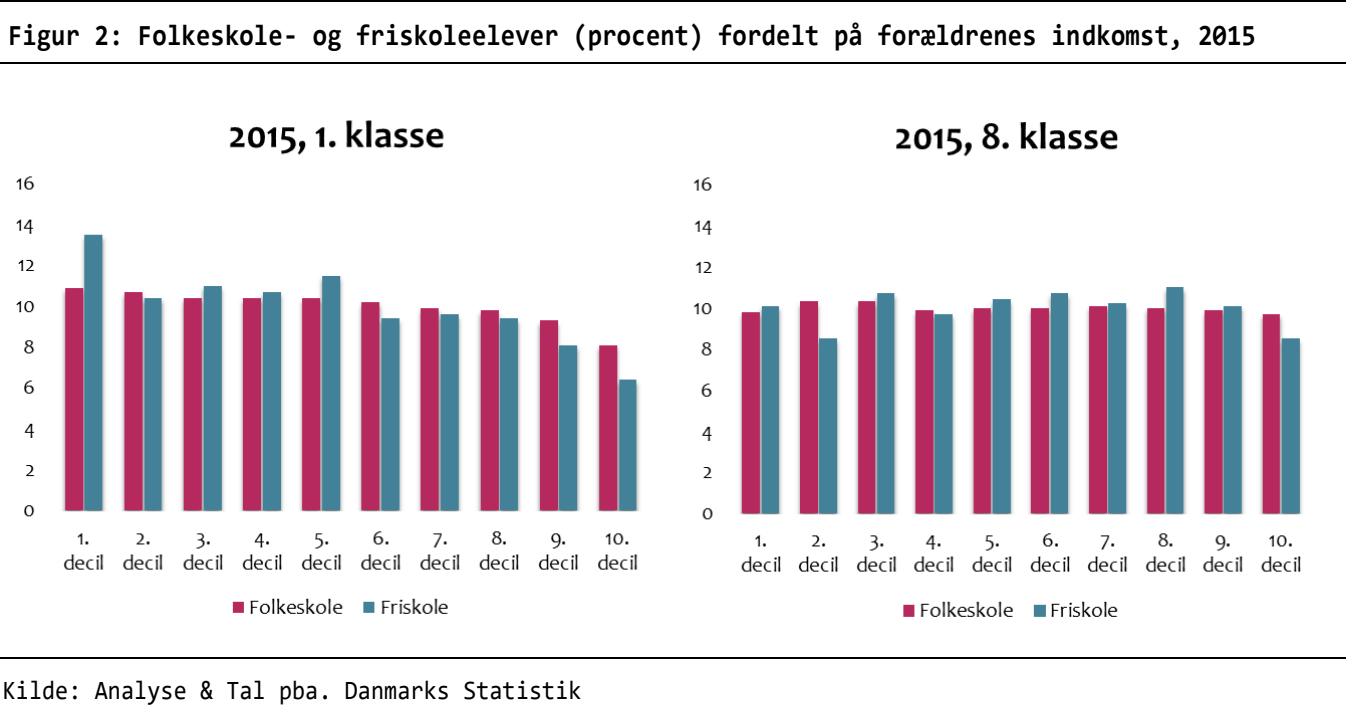
I 1. klasse 2008 er der en stor overrepræsentation af forældre til friskoleelever med lave indkomster – særligt i den laveste indkomstgruppe. En tilsvarende underrepræsentation ses i de højeste indkomstgrupper. For forældre til folkeskoleelever er der en lignende tendens, dog væsentligt svagere. Forældre til 1.-klasseelever i både folkeskole og friskole er altså i den lave del af indkomst spekteret i 2008, når vi sammenligner med hele grundskoleområdet. Det er dog friskolerne, der er tydeligst overrepræsenteret i den laveste indkomstdecil, hvor 16,2 pct. er placeret.

For 8. klasserne i samme år sker der en generel forskydning af indkomstniveauet blandt forældrene, så en større andel ligger i den høje ende af indkomstfordelingen. Det kan skyldes, at forældre til 8.-klasseelever som oftest vil have været længere tid på arbejdsmarkedet og derfor opnået et højere lønniveau.

Forskydningen er tydeligst blandt forældre til friskoleelever, og indkomstfordelingen i de to skoleformer ligner således hinanden mere. Den eneste tydelige forskel mellem de to er i den laveste indkomstgruppe, hvor 10,6 pct. af forældrene til friskoleelever ligger, imod 8,9 pct. af forældrene til folkeskoleelever.

Vi er ikke gået nærmere ind i, hvorfor indkomsten blandt friskoleelevers forældre stiger mere end folkeskoleelevernes forældres. Et plausibelt bud på en forklaring er dog, at forældrene på friskolerne, i højere grad end på folkeskolerne, har længere uddannelser, der giver adgang til lønstigninger med øget erhvervs erfaring.

Indkomstforskellene udligner sig også hen over årene. I 2008 er der 5,7 procentpoint forskel mellem forældre til 1. classes folkeskoleelever og friskoleelever i den laveste indkomstgruppe (folkeskole 10,5 pct. og friskole 16,2 pct.). I 2015 er forskellen på de to grupper kun på 2,6 procentpoint (folkeskole 10,9 pct. og friskoleelever 13,5 pct.).



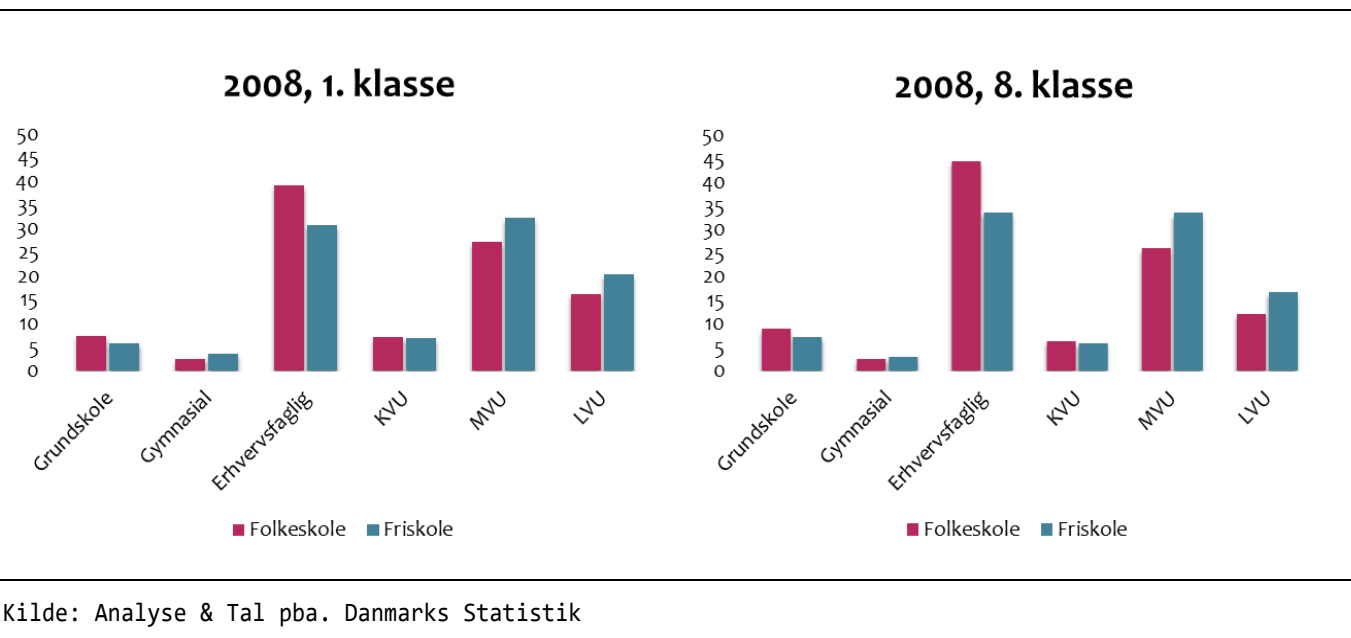
I 8. klasse 2015 er der sket en udjævning af indkomstforskellen. Det gælder både ift. 8. klasse i 2008 og ift. 1. klasse i 2015 – dvs. over tid og med forældrenes alder. For denne gruppe er der ikke nogen nævneværdig forskel på forældrenes indkomstniveau, og de udsving der er afspejler ikke en tendens i den ene eller den anden retning.

Forældrenes uddannelse

Forældre til friskoleelever har tidligere haft et højere uddannelsesniveau end forældre til folkeskoleelever. De to forældregrupper nærmer sig dog hinanden over tid, hvad angår uddannelsesniveau, så der i 1. klasse 2016 kun er en relativt lille forskel på forældrenes uddannelsesbaggrund.

I de følgende figurer præsenteres folkeskole- og friskoleeleverne fordelt på det højest fuldførte uddannelsesniveau blandt forældrene. Overordnet ses det, at der på friskolerne er en overrepræsentation af forældre med mellemlange og lange videregående uddannelser, mens de er underrepræsenterede på de erhvervsfaglige uddannelser. Der er dog forskel på, hvilke år og hvilke klassetrin, vi ser på.²

Figur 3: Elever (procent) fordelt på forældrenes højest fuldførte uddannelse, 2008

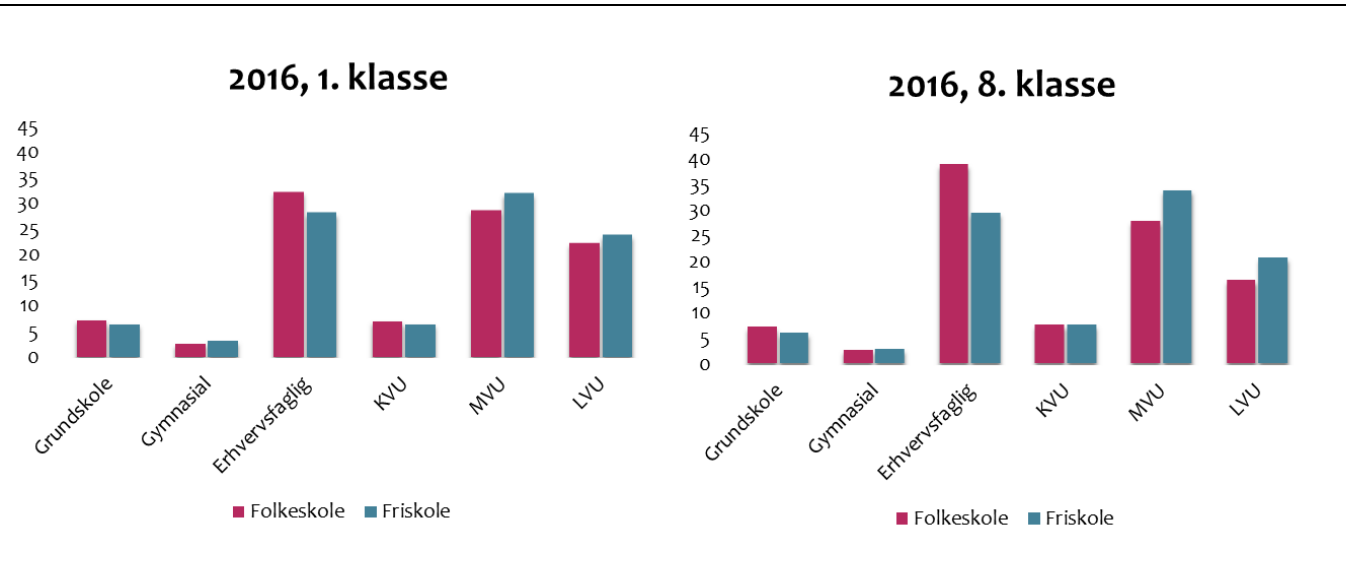


Modsat indkomstniveauet må vi forvente, at der i de lave klassetrin er et højere uddannelsesniveau end i de højere klassetrin, da befolkningens uddannelsesniveau stiger fra år til

² Lang videregående uddannelse (LVU) omfatter universitetsuddannelser inkl. ph.d. Mellemlang videregående uddannelse (MVU) omfatter det, der i dag er professionsbachelor (lærere, sygeplejersker osv.) og universitetsbachelor. Korte videregående uddannelser (KVVU) omfatter 2-3 årige uddannelser fx inden for handel og social og sundhed. Erhvervsfaglige uddannelser er fx inden for håndværksfag, kontor og handel. Gymnasielle uddannelser omfatter STX, HTX, HHX og HF. Grundskoleniveau er til og med 10. klasse.

år. Således tilhører forældre til elever i 1. klasse en årgang med generelt højere uddannelsesniveau end forældre til 8.-klasseelever samme år. Det fremgår af figur 3 og 4, der viser et højere uddannelsesniveau end forældrene til 8. klasser samme år.³

Figur 4: Elever (procent) fordelt på forældrenes højest fuldførte uddannelse, 2016



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Udviklingen over tid ser også ud til at medføre en udligning i forskellen mellem friskolerne og folkeskolerne. Figur 4 viser forældrenes højest fuldførte uddannelse for elever i 1. klasse 2016 – dvs. en af de yngste forældregrupper. Her er uddannelsesforskellen mellem forældre til folkeskole- og friskoleelever med lange videregående uddannelser på 1,6 procentpoint. Forskellen i andelen af forældre på andre uddannelsesniveauer har udlignet sig tilsvarende.

Forældrenes beskæftigelsesstatus

Der er ikke stor forskel mellem folkeskoleelever og friskoleelever, hvis man kigger på deres forældres beskæftigelsesstatus. Andelen af ikke-beskæftigede er stort set ens. I 2008 var der en svag tendens til flere elever med beskæftigede forældre i folkeskolen end i friskolen, men denne tendens er udvisket i 2015.

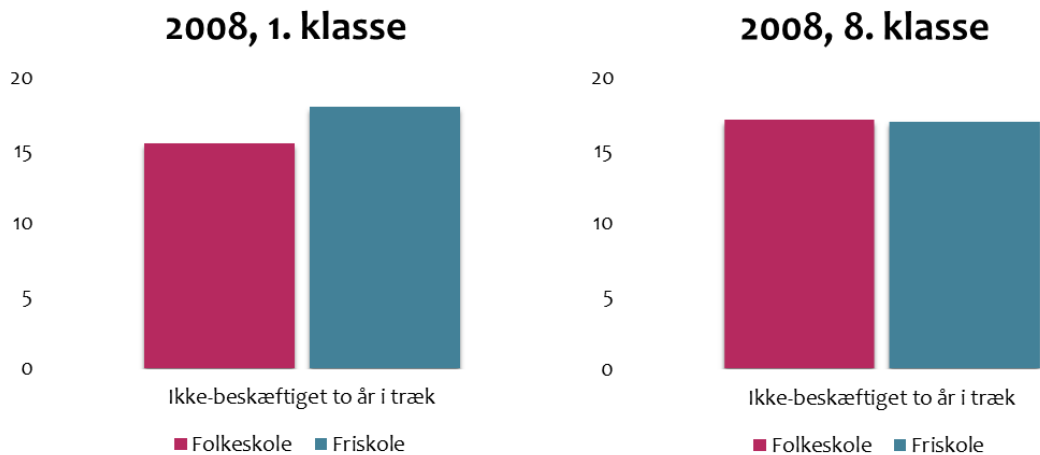
Figur 5 og 6 viser andelen af elever, hvor mindst én forælder har været ikke-beskæftiget i mindst 2 år i træk. "Ikke-beskæftiget" defineres som modtagere af kontanthjælp, førtidspen-

³ Det er vigtigt at være opmærksom på, at forældrenes alder ikke har samme betydning for uddannelsesniveauet som for indkomstniveauet. Hvor indkomstniveauet for mange vil stige efter barnet er startet i 1. klasse, pga. øget erhvervs erfaring, så er sandsynligheden for, at forældrene uddanner sig yderligere fra dette tidspunkt lav. Den modsatte bevægelse gør sig faktisk gældende, når vi ser på forældrepopulationen et givent år. Den generelle stigning i befolkningens uddannelsesniveau vil nemlig medføre, at forældrene til 1.-klasseelever et givent år vil være højere uddannede end forældrene til 8.-klasseeleverne.

sion, dagpenge eller sygedagpenge. Beskæftigede tæller således personer i job eller på SU. Folkepensionister og efterlønnere er også i denne gruppe, men udgør en meget lille andel.

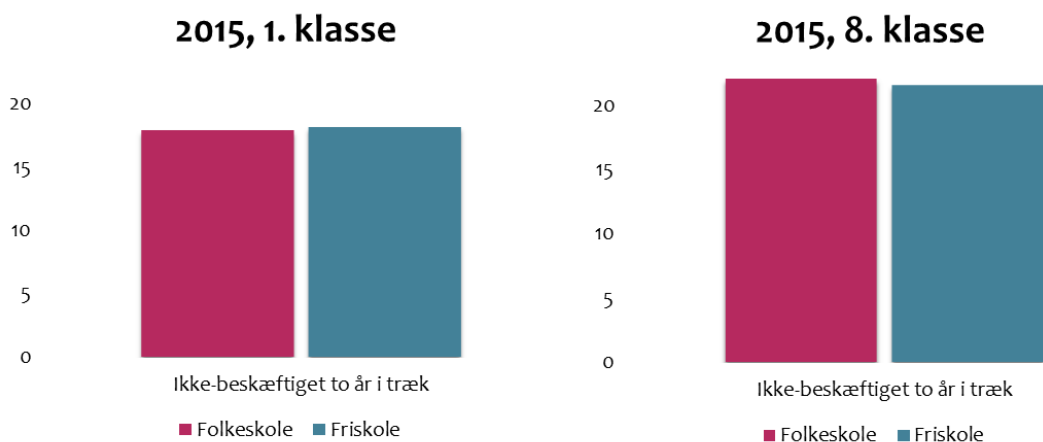
Figur 5 viser, at der er en lille forskel på forældre til folkeskole- og friskoleelever i 1. klasse 2008. Andelen af forældrene til friskoleeleverne, der ikke er i beskæftigelse, er 2,5 procentpoint højere en forældre til folkeskoleelever. Denne forskel forsvinder dog, når vi ser på forældre til elever i 8. klasse (figur 5) og generelt i 2015 (figur 5 og 6).

Figur 5: Andelen af forældre, der er ikke-beskæftigede i mindst to år i træk, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Figur 6: Andelen af forældre, der er ikke-beskæftigede i mindst to år i træk, 2015



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Samlet set er forældrenes beskæftigelsesstatus på friskoler og folkeskoler altså ikke forskellige.

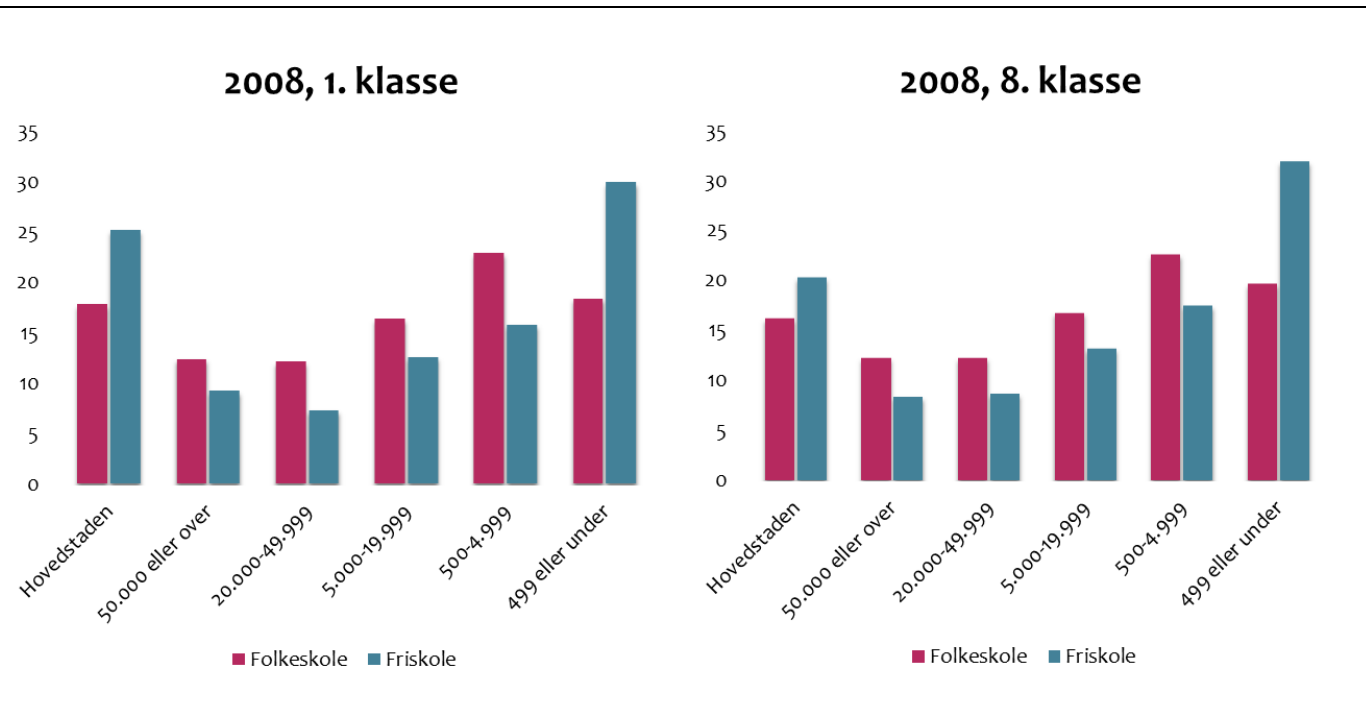
Geografi

I 2016 bor hver tredje friskoleelev i en af Danmarks mindste byer. På den måde adskiller de sig væsentligt fra, hvor folkeskoleeleverne bor. I 2008 adskilte de to elevpopulationer sig også fra hinanden ved, at friskoleeleverne oftere end folkeskoleeleverne boede i Hovedstaden. Det er dog stort set ikke tilfældet i dag.

Figur 7 og 8 viser hhv. folkeskole- og friskoleelever fordelt på antallet af indbyggere i den by, eleven bor i. Den mindste kategori er byer på under 500 indbyggere.

Som det fremgår af figur 7, er friskoleeleverne i 2008 stærkt overrepræsenteret i Hovedstaden og i de mindste byer. 30 pct. af alle friskoleelever i 1. klasse boede i byer på under 500 indbyggere og 25 pct. boede i Hovedstaden. Samme år boede 18 pct. af folkeskoleeleverne i 1. klasse i de mindste byer og 18 pct. boede i Hovedstaden - en forskel på hhv. 12 og 7 procentpoint. Friskoleeleverne er tilsvarende underrepræsenterede i de resterende byer.

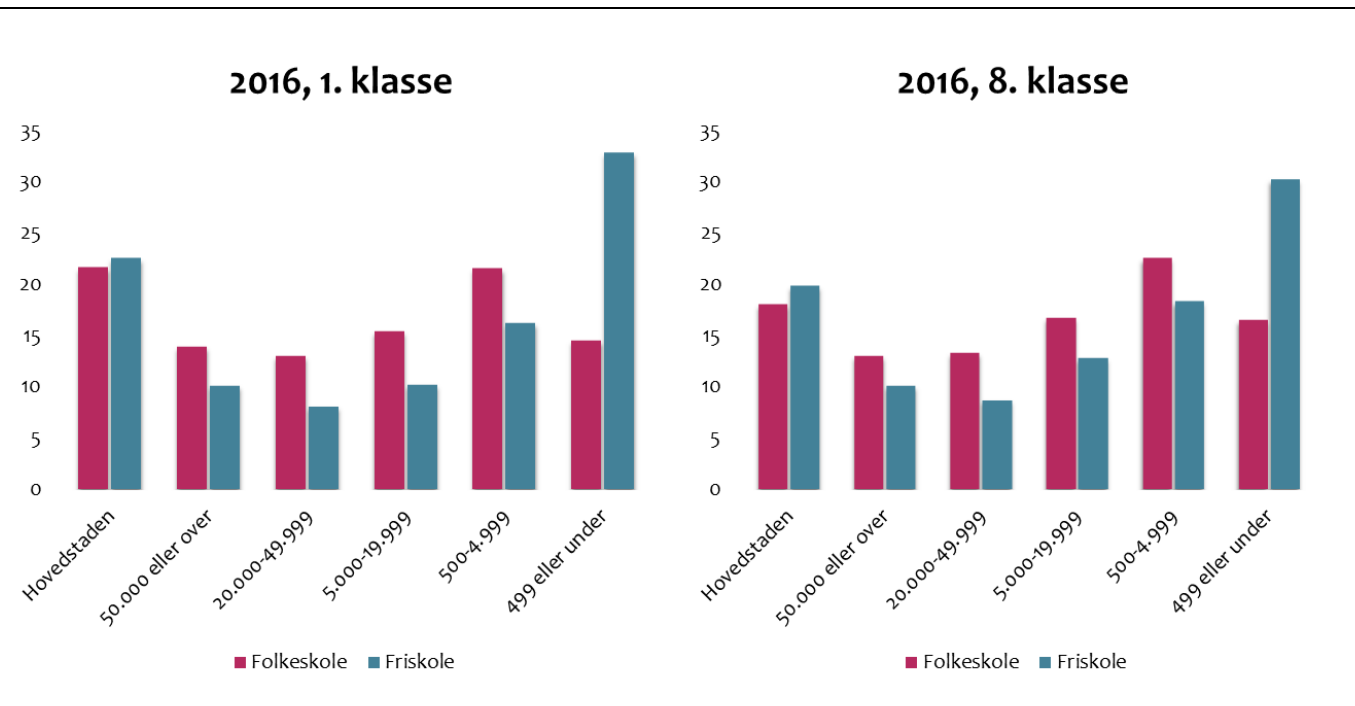
Figur 7: Andel elever fordelt på bystørrelse, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Forskellen i andelen af elever i de mindste byer bliver mere udtalt i 2016 (se figur 8). Her bor 14,5 pct. af folkeskoleeleverne, der går i 1. klasse, i en by med under 500 indbyggere, mens 32,8 pct. af friskoleeleverne bor i en af Danmarks mindste byer - en forskel på 18,3 pct. Samtidig mindskes forskellen mellem andelen af folkeskoleelever og friskoleelever i hovedstaden. For 1. klasses elever er forskellen kun 1,8 procentpoint i 2016.

Figur 8: Andel elever fordelt på bystørrelse, 2016



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Overrepræsentationen af friskoleelever på landet kan være et udtryk for en udvikling, hvor flere og flere folkeskoler i de mindst befolkede byer lukker eller lægges sammen med skoler i større byer. Det har givet anledning til en opblomstring af friskoler i de små lokalsamfund.

I 2016 er forskellen i andelen af elever, der bor i de mindste byer væsentligt større for 1. klasserne end for 8. klasserne. For 1. klasserne med bopæl i en by med under 500 indbyggere gik 14,5 pct. i folkeskole mens 32,8 pct. gik på friskole. For 8. klasserne var flere af dem i folkeskole (16,5 pct.) og færre i friskole (30,2 pct.). Dvs. at der i de mindste byer er en særlig overrepræsentation af friskoleelever i de lave klasser og en lidt mindre overrepræsentation i de højere klasser. Det kan skyldes, at flere af de små friskoler kun går til og med mellemtrinnet eller, at eleverne blot søger mod nye - måske større - skoler i løbet af skoletiden.

Det relativt store fald i andelen af elever i Hovedstaden fra 1. til 8. klasse - både i 2008 og i 2016 - kan forklares af i hvert fald to ting. En forklaring kan være, at familier flytter ud af Hovedstaden når børnene har nået en vis alder. Den anden forklaring kan være, at elever i løbet af grundskolen har tendens til at skifte skole til andre grundskoleformer.

Udsatte

Der er ikke en entydig måde at definere, hvad det vil sige at være udsat. At være arbejdsløs, syg eller ufaglært er ikke ensbetydende med, at man har udfordringer i øvrigt. AE har konstrueret et mål for udsathed i ”Næsten hver 3. akademikerbarn går i privatskole” (2016), hvor sammenfaldet af mindst tre ud af fem parametre betegnes som udsat. De fem parametre er følgende:

- Elevens forældre er i den laveste indkomstgruppe
- Elevens forældre er ufaglærte
- Elevens forældre har været ikke-beskæftiget (ikke i job eller uddannelse) i mindst 2 år
- Eleven er indvandrer eller efterkommer⁴
- Elevens forælder er enlig

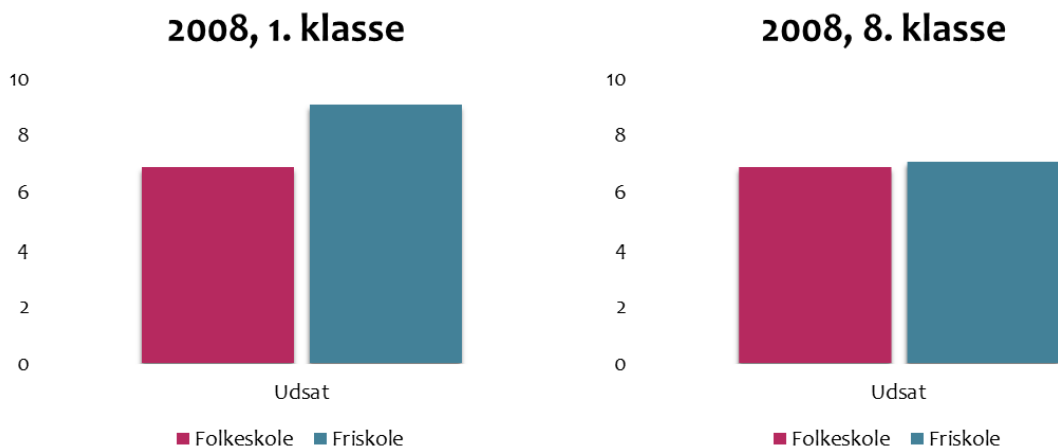
I dette afsnit sammenligner vi andelen af udsatte i folkeskoler og på friskoler ud fra AE’s mål for udsathed.⁵ Dernæst præsenteres fordelingerne for ikke-beskæftigede, herkomst og familietype separat. Vi anser dette udsatmål for en forsimpning, der gør det muligt at sammenligne folkeskoler og friskoler. Til gengæld giver den næppe et godt billede af, hvor stor en andel af grundskoleeleverne, der reelt er udsatte.

Sammenligningen af udsathed blandt folkeskoleelever og friskole viser ikke nogen tydelig forskel mellem de to elevpopulationer. Kun i 1. klasse 2008 var der en klar overvægt på ca. 2 procentpoint flere udsatte elever i friskolerne (figur 9). For 8. klasserne var andelen lige store, og stort set det samme gælder for 2015 (figur 10).

⁴ Indvandrere er født i udlandet. Ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark. Efterkommere er født i Danmark. Ingen af forældrene er både dansk statsborger og født i Danmark. Definitionen er hentet fra Udlændinge- og Integrationsministeriets integrationsbarometer (<http://integrationsbarometer.dk/det-nationale-integrationsbarometer/statistiske-definitioner>)

⁵ Målet for udsathed i denne rapport adskiller sig fra AE’s mål på parameteret ’ikke-beskæftigede’. Hos AE måles andelen uden for arbejdsstyrken (dvs. pensionister, men ikke jobparate ledige), hvor vi ser på dem, der ikke har job men heller ikke er gået på almindelig folkepension eller efterløn (dvs. kontanthjælpsmodtagere, dagpengemodtagere og førtidspensionister) ud fra en betragtning om, at vi i højere grad indfanger potentielt udsatte borgere.

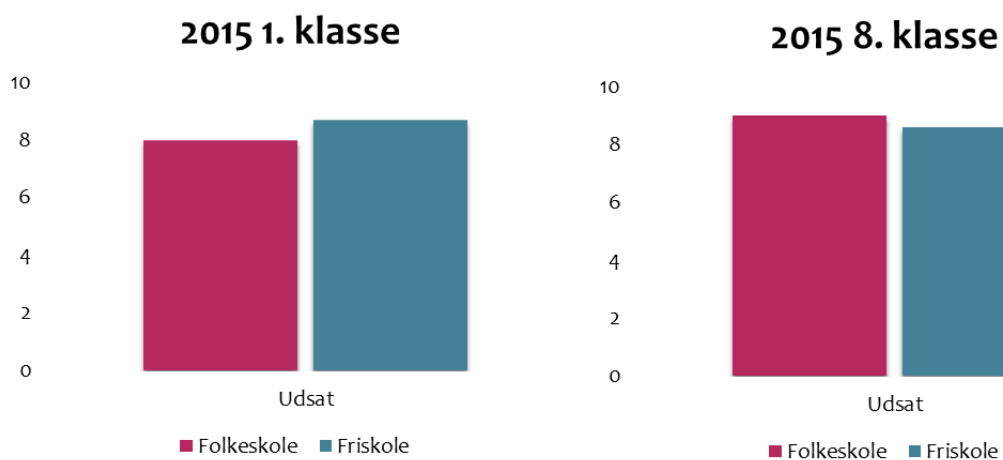
Figur 9: Andel udsatte elever, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Forskellene mellem friskoleelever og folkeskoleelever, hvad angår dette mål for udsathed, er til at overse, men der er dog tegn på, at den svage overvægt tipper fra friskoler til folkeskoler, når man sammenligner 1. klasse og 8. klasse. I 2015 var der 0,7 procentpoint flere udsatte blandt 1. klasserne i friskolerne, men i 8. klasse er dette vendt til 0,4 procentpoint flere udsatte i folkeskolerne.

Figur 10: Andel udsatte elever, 2015



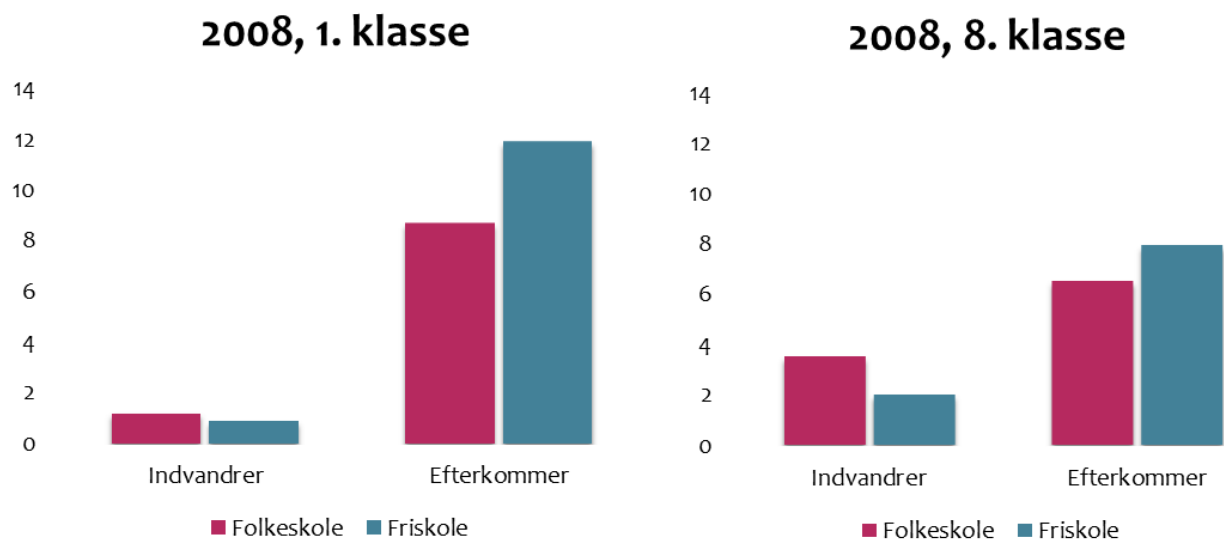
Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Elevernes herkomst

Der er en lille forskel på elevernes etniske herkomst mellem skoleformerne. Af 1. klasser i 2008 var efterkommere af indvandrere overrepræsenteret på friskolerne med 3,2 procentpoint - men kun med 1,4 procentpoint for 8. klasserne. Figur 11 viser andelen af hhv. indvandrere og efterkommere af indvandrere.

I 2008 var der ingen betydelig forskel på andelen af folkeskole- og friskoleelever, der var indvandret fra ikke-vestlige lande i 1. klasse. For 8. klassernes vedkommende var der en smule flere indvandrere i folkeskolen end i friskolen.

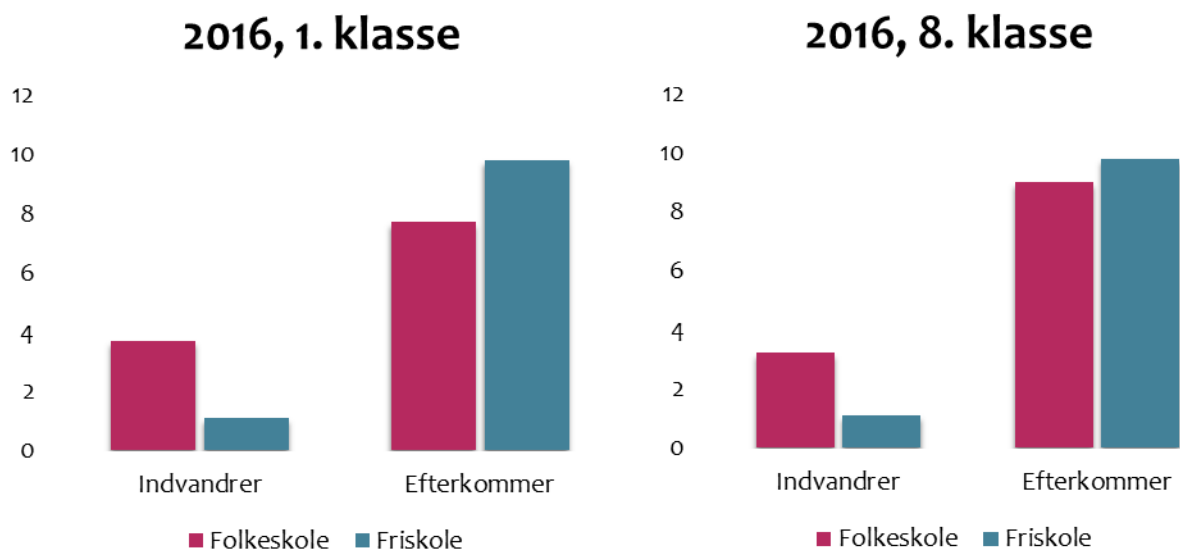
Figur 11: Andel indvandrere og efterkommere blandt eleverne, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

I 2016 ses en lignende forskel mellem 1. klasser og 8. klasser, hvad angår andelen af efterkommere. I 1. klasse er andelen 2,3 procentpoint højere i friskolerne end i folkeskolerne, mens den i 8. klasse kun er 0,8 procentpoint højere. Der er dog samtidig kommet en forskel på andelen af elever, der er indvandrere, hvor folkeskolen har 2,1 procentpoint flere indvandrere end friskolerne.

Figur 12: Andel indvandrere og efterkommere blandt eleverne, 2016



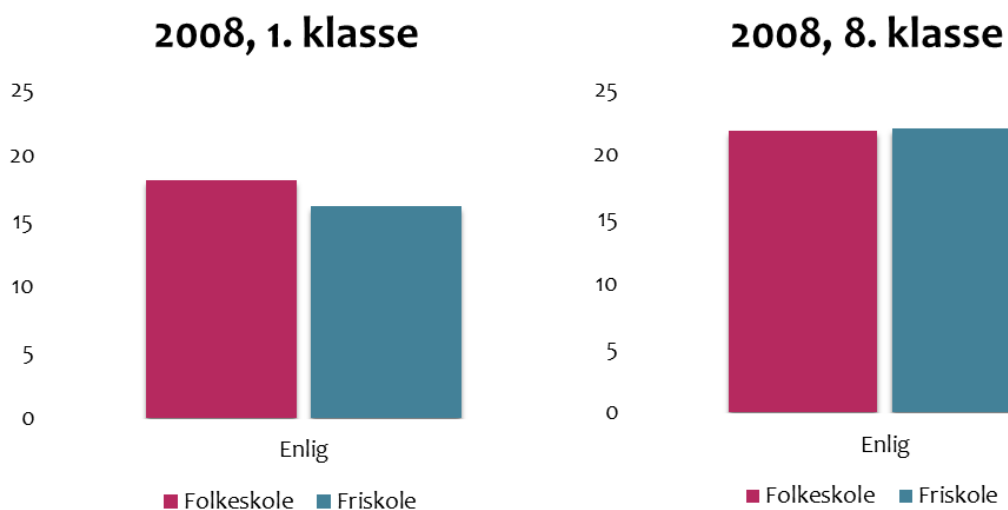
Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Samlet set er der i friskolerne en mindre andel indvandrere end i folkeskolen men en større andel efterkommere.

Familietype

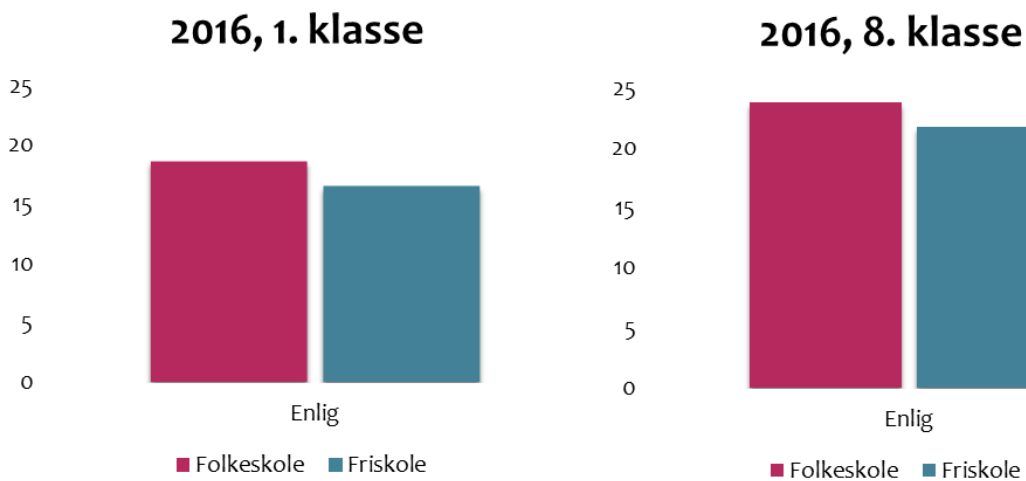
I folkeskolerne er der en smule flere elever, der har enlige forældre. Forskellen er nogenlunde stabil omkring 2 procentpoint. En undtagelse er for elever i 8. klasse 2008, hvor der ikke er nogen forskel på folke- og friskoleelevernes familietype (figur 13).

Figur 13: Andel elever med enlige forældre, 2008



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Figur 14: Andel elever med enlige forældre, 2016



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Den mest markante forandring er, at andelen af enlige forældre stiger kraftigt fra 1. klasse til 8. klasse, hvilket gælder for både folkeskoler og friskoler. I 2016 er der omkring 5 procentpoint flere enlige forældre blandt 8. klasserne end blandt 1. klasserne. Dette matcher formentlig den generelle stigning i skilsmisser over tid.

Opsamling

Denne undersøgelse viser, at sammensætningen af elever i hhv. folkeskoler og friskoler ikke meget forskellige, og at de i stigende grad minder om hinanden.

I 2008 var der en tendens til, at forældre til friskoleelever havde et højt uddannelsesniveau relativt til forældre til folkeskoleelever, men også et lavere indkomstniveau. (Der er en diskussion af dette modsætningsforhold i appendix.) Siden 2008 er der dog sket en udvikling, hvor indkomst- og uddannelse ikke længere adskiller friskoleelevernes forældre fra folkeskoleelevernes forældre. Friskolerne har, ud fra denne undersøgelse at dømme, en ligeså bred tilslutning blandt samfundets nedre sociale lag som folkeskolen.

Samtidigt er Hovedstaden ikke længere overrepræsenteret i Hovedstaden, sådan som det var i 2008. Den største forskel mellem friskoler og folkeskoler er, at en langt større andel af friskoleeleverne bor i Danmarks mindste byer.

Appendix

Lav indkomst, høj uddannelse

Både forældrenes uddannelsesniveau og indkomstniveau nærmer sig hinanden for friskoleelever og folkeskoleelever. Men fra to forskellige 'retninger'. I 2008 repræsenterede friskolerne de mest veluddannede forældre sammenlignet med folkeskolen, men der var samtidigt en lavere andel i den høje ende af indkomstfordelingen og en højere andel i den lave ende.

Det viser, at uddannelse og indkomst ikke nødvendigvis følges ad, hvilket sociologen Pierre Bourdieu forklarer ved at sondre mellem økonomisk kapital og kulturel kapital. Ud fra den betragtning kan man antage, at forældrene til friskoleeleverne især tidligere har været kendetegnet ved en relativt høj kulturel kapital, men til gengæld en lav økonomisk kapital.

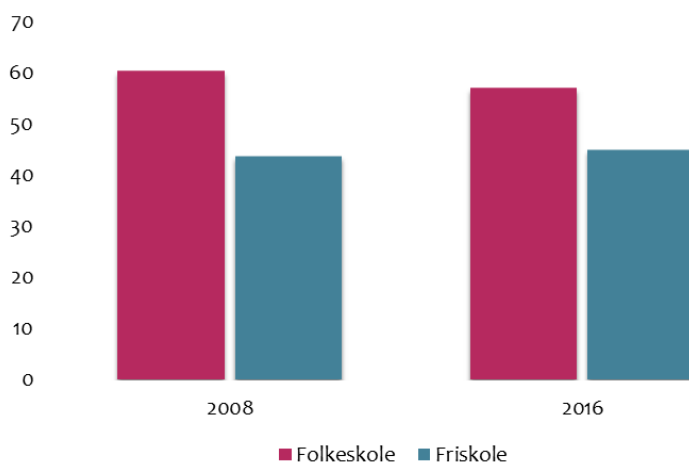
Forskningslitteraturen, inspireret af netop Pierre Bourdieu, har vist et sammentræf af høj kulturel kapital og en opfattelse af skoler og uddannelsessituationer som steder, hvor man først og fremmest udvikler sin personlighed og identitet, mens personer med lavere kulturel kapital og høj økonomisk kapital ser uddannelsen som et middel til et velbetalt job (Bourdieu 1979, Palme 1990, Ziehe 1995). På nogle uddannelses typer, de 'anvendelsesorienterede', vil der være en tilbøjelighed til at fokusere på netop anvendelsen – en sikker karriere med god indkomst, mens 'ikke-anvendelsesorienterede' uddannelser forbindes mere med kulturel kapital og personlig dannelse (Thomsen 2007).

Hypotesen er, at forældrene til friskoleeleverne i højere grad kommer fra ikke-anvendelsesorienterede uddannelser, hvorfor flere kan have taget lange uddannelser uden at have et mål om at få en høj løn. Den hypotese tester vi her ved at opdele forældre med lange videregående uddannelser i anvendelsesorienterede (fx ingeniøruddannelser, økonomi, jura og medicin) og ikke-anvendelsesorienterede retninger (fx humaniora, design, statskundskab og biologi).⁶

I nedenstående figur er forældre med lang videregående uddannelse derfor opgjort på baggrund af, om den kan kategoriseres som anvendelsesorienteret eller ikke-anvendelsesorienteret.

⁶ Opdelingen bygger løst på Biglans (1973) sondring mellem hård og blød videnskab og Jens Peter Thomsens opdeling i 'liberal arts' og 'applied sciences' (2007, 2008).

Figur 15: Forældre med en anvendelsesorienteret lang videregående uddannelse fordelt på skoletype, 2008 og 2016



Kilde: Analyse & Tal pba. Danmarks Statistik

Figuren viser, at der er stor forskel på akademikerforældrenes uddannelsesretning i hhv. folkeskoler og friskoler. I 2008 er der 17 procentpoint flere akademikerforældre, der har taget en anvendelsesorienteret uddannelse i folkeskoler end i friskoler (hhv. 60,3 pct. og 43,7 pct.).

Det underbygger hypotesen om, at typen af uddannelse kan forklare de tilsyneladende paradoksale forskelle mellem forældregrupperne. Der kan naturligvis også være andre forklaringer, såsom ansættelsessektor, arbejdsløshed i tyndt befolkede områder osv., men det giver nærværende materiale ikke grundlag for at udtale sig om.

Litteratur

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2016. *Næsten hver 3. akademikerbarn går i privatskole*. Udarbejdet af Mie Dalskov Pihl & Sune Caspersen. AE, København.

Biglan, Anthony. 1973. "The Characteristics of Subject Matter in Different Academic Areas." *Journal of Applied Psychology* 57 (3): 195-203.

Bourdieu, Pierre. 1979. *The Inheritors: French Students and Their Relations to Culture*. Chicago: University of Chicago Press.

Palme, Mikael. 1990. "Personlighetsutveckling Som Social Strategi". Bidrag till *Analysen Av Den Kulturella Medelklassens Reproduktionsstrategier*.

Thomsen, Jens Peter. 2007. "Senmodernitetens Universitetsstuderende?" *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift* 2 (4): 4-11.

Thomsen, Jens Peter. 2008. *Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser*, PhD-afhandling. 1. udgave, [1. oplag]. Forskerskolen i Livslang Læring.

Ziehe, Thomas. 1995. *Ambivalenser og mangfoldighed, en artikelsamling om ungdom, skole, æstetik og kultur*. 2. opl. Politisk Revy.